

nymní pisatel nazývá) hlásá, znovu konstatuje nápadnou podobnost s názory Filónovými, a to nejen v povšechném obsahu, ale i ve slohových obrazech a dokonce i ve shodných zvláštnostech slovní zásoby. Konečně pokládá otázku identifikace „filosofa“ ve spise „O vznešeném“ za rozřešenu: je to Filón Alexandrijský. Ani jinde není podle Nordenů třeba bát se přiznat přímou závislost anonymního pisatele na Filónovi, dokonce lze naopak předpokládat i jejich osobní styk: Filón totiž nebyl ve skutečnosti tak izolován, jak se často předpokládá.

Tak je tedy nalezen židovský apologetik jako pramen autora díla „O vznešeném“. Norden uvádí dokonce i spis, jímž byl Anonymus pravdě nejspíše inspirován — Filónovu „Apologii Židů“. A tím je vysvětlen také záhadný původ starozákonního citátu v tomto řeckém díle.

(Od smrti autorovy k vydání spisu uplynulo třináct let a třicet dva roky nás dnes dělí od jeho prvního přednesení v Berlínské Akademii. Vydání díla za života autorova bylo snad způsobeno neshodami s názorem Wilamowitzovým — Norden měl zřejmě v úmyslu podložit své vývody dalšími výzkumy. Od r. 1933 narážel však na překážky politické a r. 1942 autor umírá.)

Jana Nechutová

G. T. Schwarz: *Philosophisches Lexikon zur griechischen Literatur*. DALP — Taschenbücher, Band 330; str. 109, Francke Verlag Bern 1956.

Slovník řeckých filosofických pojmů s odkazem na příslušná místa v textu je naléhavým desiderátem antické filosofie. Schwarzova příručka tento nedostatek nahrazuje jen zčásti, neboť přináší materiál časově omezený, a to do smrti Alexandra Velikého. Není v něm tedy zachyceno již dílo Aristotelovo (avšak Menandrovo ano!). Tvůrce slovníku si byl vědom všech potíží, zejména toho, že přísná klasifikace některých pojmů kolísá, že se filosofické pojmy vyvíjejí, a konečně, že ani naše texty nepřinášejí namnoze pevné znění. Aby zvládl nadměrný materiál na poměrně malé ploše, uvádí autor zásadně jen ta místa, kde je výklad daného pojmu, a nikoliv i ta, která přinášejí pouhou zmínku. Index je členěn přehledně, za každým heslem jsou odkazy na případná další hesla, vlastnímu indexu předchází seznam hesel. Slovník je sestaven podle německých hesel, což vede k tomu, že bude přístupnější širší veřejnosti, i když na úkor jasnosti pro odborníka. Sami jsme marně hledali některá samostatná hesla jako *cíl, počátek, konec, svěťový prostor*. I tak však ušetří slovník mnoho času, zvláště při hledání vhodných paralel.

Radislav Hošek

Inscriptiones Graecae in Bulgaria repertae. Vol. I — Inscriptiones orae Ponti Euxini. Edidit G. Mihailov. Academia Litterarum Bulgarica. Serdicae 1956, str. 262 + 122 tab.

Svod řeckých nápisů z Bulharska postrádají badatelé již dlouho. Rozdíl let, který je mezi vydaním Kalinkových Antike Denkmäler aus Bulgarien (1906) a prvním svazkem SGr (192), je velký. Řada nápisů ucházel proto pozornosti badatelů už jen z toho důvodu, že nápisy byly zveřejněny v publikacích dnes více než těžko dostupných.

První svazek svodu řeckých nápisů odstraňuje zčásti tuto nesnáž, neboť přináší nápisy z černomořského pobřeží. Celé dílo je rozvrženo na 5 svazků: II. svazek přinese nápisy z krajiny mezi Dunajem a Balkánem, tedy zhruba Moesie Inferior, III. z krajiny mezi Balkánem a Rhodopami, tedy zhruba z Thrákie, IV. ze Serdiky, Pautalie a Nikopole nad Mestem, V. rejstříky a mapu. Rejstřík s mapou provázejí i první díl (a nepochybně tomu tak bude i v dalších dílech), takže jest možno spolehlivě pracovat s prvním dílem už nyní.

Mihailov přistoupil ke své práci jako zkušený epigrafik, což prokázal nejen ve své práci *La langue des inscriptions grecques en Bulgarie*, Sofija 1943, nýbrž i v řadě samostatných publikací nápisů a bystrými rozbory a kritikou nápisů již známých.

Celé vydání uspořádal Mihailov na základě nejmodernějších zásad francouzských epigrafiků

J. a L. Robertů. Všechny nápisy jsou doprovázeny všemi údaji o vydání, čtení a datování. Každý nápis je ofotografován, chybí jen reprodukce nápisů ztracených. Některé reprodukce nejsou však bohužel příliš jasné, zvláště jde-li o nápis s většími rozměry (č. 50, 51 aj.). Text všech nápisů Mihailov znovu srovnal s kamenem, takže na mnoha místech přináší vylepšení. Všechny výklady jsou psány jasnou latinou, neřecká slova jsou psána bez přízvuku.

I letmé prolistování touto knihou upozorní českého čtenáře na značný podíl českých badatelů při bádání o nejstarších dějinách Bulharska. Téměř na každé straně se setkáme se jménem některého z českých badatelů, kteří část svého života prožili v Bulharsku, jako K. Jirečka, V. Dobruského, H. Škorpila, K. Škorpila a A. Salače.

Z novějších nápisů zasluhuji zvláštní pozornosti nápis č. 1, věnovaný knězem, který se spasil z barbarského zajetí (III. stol. n. l.), dekret o vyznamenání krále Sadaly a jeho smlouva s Mesambrii (č. 307) aj.

Připojujeme několik okrajových poznámek: č. 52, 8 čteme *Ἡροδω*, č. 103 a č. 107 by bylo třeba umístit za sebou, č. 122,1 čteme *πας*, č. 272 (též rejstřík 245) místo *Σεακου* čteme *Σλακου*, cf. Latyšev IPE I² 133, Olbia — Zgusta, Die Personennamen 219.

Dílo, které vyšlo v nepoměrně nízkém nákladu 400 kusů, vyplnilo sice mezeru, stalo se však samo předmětem touhy mnoha badatelů i knihoven.

Radislav Hošek

Souborná díla o starověkých rukopisech od Mrtvého moře. Již dlouho nedošlo mezi filology a historiky, jejichž polem bádání jsou dějiny a kultura starověku, k takovému vzruchu, jako tomu bylo poté, co se rozletěla po světě zpráva o nových nálezech starověkých textů u Mrtvého moře. Vypadalo to na pravou sensaci, a proto se pochopitelně ozývaly hned skeptické hlasy, zda jde vůbec o rukopisy starověké. Avšak když bylo rozbořem rozpadu radioaktivního isotopu C-14 potvrzeno, že jsou texty nalezené v okolí starých trosek, zvaných Chirbet Kumrán, vskutku z doby kolem začátku naší éry, věnovalo se jejich studiu a výkladu mnoho hebraistů z celého světa. Aktuálnost nového materiálu, pocházejícího z doby, kdy se v Palestině rodilo křesťanství, zatlačilo do pozadí nálezy z jeskyní murabbaátských a z jeskyní u zřícenin byzantského kláštera Murdy (dn. Chirbet Mird). V mirdských jeskyních se našly aramejské a řecké zlomky Starého i Nového zákona, různé jiné spisy z V.—VIII. stol. n. l., mimo jiné i zlomek Euripidovy tragédie Andromache, kdežto v murabbaátských jeskyních byly objeveny především dokumenty z let Bar Kochbova povstání.

Přehled o badatelském ruchu, který vzbudily texty kumránské, podávají dvě velké publikace amerického badatele Millara Burrowse, které byly vzápětí přeloženy do několika jazyků. Nám byl dostupný překlad německý. Roku 1957 vyšla u C. H. Becka v Mnichově kniha *Die Schriftrollen vom Toten Meer* (originál má název *The Dead Sea Scrolls*) o VIII + 379 stranách s 8 fotografiemi, a roku 1958 vyšla tamtéž kniha *Mehr Klarheit über die Schriftrollen* (originál má název *More Light on the Dead Sea Scrolls*) o VIII + 375 stranách s jednou obrázkovou přílohou.

V první knize pojednává M. Burrows o nálezech z let 1947—1955 a o sporu o jejich pravost i o jejich datování, popisuje organizaci a víru kumránské náboženské obce a uvádí přehled pokusů o její identifikaci s některým náboženským židovským směrem, známým již ze starších pramenů. Přitom se sám jako velká většina badatelů kloní k názoru, že jde o jednu větev essénskou anebo aspoň o sektu essénům (neboli — jak se u nás často užívá — essejským) blízkou. Zvláštní pozornost věnuje některým otázkám filologickým, což činí takovým způsobem, že je jeho výklad přístupný každému čtenáři. Posléze se pak zamýšlí nad tím, co přinášejí svitky nového ke studiu židovství a raného křesťanství.

Druhá kniha má charakter spíše polemický, poněvadž autor se ještě nemohl opřít o větší množství nového materiálu, ale poté, co vyšla jeho první kniha, se objevilo tolik speciálních